

Haurtzaroko oroitzak galduak

KapitaneneKOa

Haurtzaroa omen da gizaki helduaren aberri galdua. Honako honek oroitzak galduen berreskurapena nahi luke izan, mundu galdu baten geografia, aurten hirurogei urte bete beharko lituzketen hirurogeita hamabost mutilen hala moduzko historia. Haurtzaroa urte tarte eta leku jakin batean kokatu eta mugatuko dugu, lau eta zazpi urte bitartean eta geografia konkretu batean, garai hartako Errenterian eta bereziki Alamedako eskola ahaztua izango dugu, oroitzaren bitartez, berreskuratuko dugun iraganaren geografia.

Lau urte bete berritan hasi nintzen eskolan, gure amak, Biteri eskoletan izena ematen saiatu ondoren, *Hermanos Corazonistas* fraideetako eskolan apuntatu ninduen. Ez zen hura ikasketekin izan nuen lehen harremana, hiru urterekin Kapitanenea kaleko 8an auzoko *señoritas* ematen zituen klaseetan egona nintzen, neska-mutil talde txikia ginen han, eskola ohiturak ikasten genituenak. Alamedako *hermanoen* eskola beste gauza bat zen. 1963ko udazkeneko goiz batean amak lagundu ninduen eskolako ateraino, han utzita, bera bueltatu egin zen etxera eta ni oraindik azkarrago Kapitaneneko gure etxeko atarian nintzen. Ume moko hark hura ez zuen nahi, eskola ez zen berarentzat. Ama ez zen iritzi berekoa, jakina. Beraz, etxeko atarian aurkitu ninduenean hartu eta berriro bueltatu ninduen eskolara. Era horretan hasi zen ume harentzat hogeita bi urte arte luzatuko zen eta Bartzelonan amaiera izango zuen ikasketa erregelatuaren bidea.

Parvulitoak ginen, lau urteko beste hirurogeita hamabost mutilekin batera, *Parvuloen* klasea osatzen genuen. Talde argazkian garen askok eta askok, gehienak esango nuke, hurrengo hamabi urtetan Corazonisten eskolan egin genituen ikasketak. Baina ez nahastu, ez da hau, ez du izan nahi, eskolaren oroitzak, hango lagunena eta Alamedako eraikin zahar harena baizik.

Gogoan dut oraindik eskola hartzen zuen eraikina, Fabrika Handiaren parte izandako pabilioi bat zen, pisuetako ehungintzarako lantegia; ondoan garaian oraindik lanean zen Sociedad de Tejidos de Lino fabrikaren parte izandakoa. Eskola bidean, Nafarroa hiribideko espaloitik gindoazela, entzuten genuen Lino fabrikako ehuntzeko makinen "triki-traka" soinua, bide hura egin genuenoi betiko memorian iltzatua geratu zaiguna.

Bere azken urtetan harrapatu genuen eskola-etxe hura. 1918an zabaldua zen han eskola, 1966an itxi zuten, guk *preparatorioko* ikasturtea bukatu genuen garaian. Urte horretan argitaratu zen *Corazonistas* aldizkariak jaso zuen Alamedako eskola-etxe haren historia: "En 1903 –[*Hermanoak* Errenteriarira iritsi ziren urtean] Rentería tenía 3.000 habitantes; en 1918 la población se había duplicado y la necesidad de un Colegio se hacía sentir más a lo vivo. Se hacen gestiones y se llega a un acuerdo con don Tomás Gaztaminza, Director de la Fábrica de Tejidos de Lino; cedería una parte del inmueble, que tras las reparaciones convenientes podría cubrir las necesidades

Alamedako eskola 1965

del momento. En seis semanas de trabajos de adaptación queda todo a punto y el 1 de diciembre abre sus puertas el nuevo Colegio.”

Lino lantegiaren parte izandako *Hermanoen* eskola-etxe hura bi solairuko eraikin errekangularra zen, bi aldeetatik bi metro eta erdiko altura hartzen zuen harrizko pareta batez hesitua zegoen inguruan. Hesian, errepide aldeko aurpegian, bi orriko atea zabaltzen zen, hori gaindituta patio estu batera sartzen zinen; eskuinetara, kale aldeko paretari atxikiak, komunak; zuzen jota, lau metro zabaleko pasabide estu bat, olgetako patio gisa erabiltzen genuena; eta haren bukaeran, eraikinaren beheko solairu osoa hartzen zuen patio estalia. Pasabidean zabaltzen zen eraikineko sarbidea. Ezkaratza txiki batetik sartuta, eskailera estu batzuk igota lehen solairura pasatzen zinen. Eta sarrera hartan, eskaileraren frontisean zintzilika, ume haien guztien desio objektua zen karreretako txirringa, urtero zozkatzen zutena eta baten bati tokatzen omen zitzaiona, ez guri bederen.

Lehen eta bigarren solairuan ziren ikasgelak. Historia honetako umeok bakarrik lehen solairua bizi izan genuen; han zabaltzen ziren, ezker-eskuin, bi gela handi, bere luzera osoan ate korredera baten bitartez bereziak. XIX. mendeko ehungintzako *jacquard* makinak hartu izan zuten espazioa ikasgela bihurtua zen.

Ezkerretakoa *parvulitoen* gela zen, eskumakoa *preparatoriokoa*. Gelek zorua zurezkoa zuten, zaharra eta zuloekin; inoiz arratoiren bat pasatu zen gure *parvuloko* gelatik, ez dakik zeinek izan zuten beldur gehiago, arratoiak ala umeok.

Aipatu moduan, 1963-1964 ikasturtea zen, eta han ginen binakako *pupitretan* eserita, 76 ume. Ikasgelako aurrealdean tarima zen, honen gainean irakaslearen mahaia eta hormatik zintzilika, pareta osoa –eta errepidera ematen zuten leihoak– hartuz, arbel erraldoia. Tarimaren izkina batean mahai txiki bati iltzatua txorroskiloa genuen, arkatzei punta ateratzeko gailua. Eta gela presidituz Gurutzea eta Jesusen Bihotzaren irudia, hura kristau eskola zen. Gelaren ezkerreko aldean, komun txiki bat genuen. Hori zen gure ikasgela. Eta eskumara, gela osoko luzera hartzen zuen erditik gora kristalak zituen atearen beste aldean, *Preparatorioko* ikasgela zabaltzen zen, gurearen bikia, nahiz hark ez zuen bere baitan komunik. Hura ere bizi izan genuen.

Irakaskuntzagaratik ordaindu egiten zen. Ordaindua eta garesti pagatua zen eskola. Inbertsio handia egin zuten guban gure gurasoek. Aipatutako *parvulo* eta *preparatorio* klaseak hautazkoak ziren, gure haurtzaroko garaian derrigorrezko eskolaldia zazpi urterekin hasten baitzen. Gu ez baikara EGBko garaikoak. Txikietakoa klaseak, aipatutako *Párvulos* eta

1963 - 1964

1964 - 1965

Preparatorio ondoren, zazpi urteetatik aurrera Lehen Hezkuntza hasten zen, lau ikasturte gutzira. Hamaiika urterekin Batxilergoa hasten genuen, bi zatitan banatua: lehenengotik laugarrengora Oinarrizko Batxilergoa, eta bosgarrenak eta seigarrengoak Goi Batxilergoa osatzen zuten. Oinarrizko Batxi-

lergoa amaituta, hamalau urterekin, hautazkoa genuen Goi Batxilergoarekin jarraitzea edo Oinarrizko Lanbide Heziketara jotzea. Seigarrenean amaitzen zen batxilergoa, titulua atera ahal izateko errebalida azterketa gainditu behar zen. Ikasketekin jarraitzekotan, bi aukera zabaltzen ziren: bigarren mailako

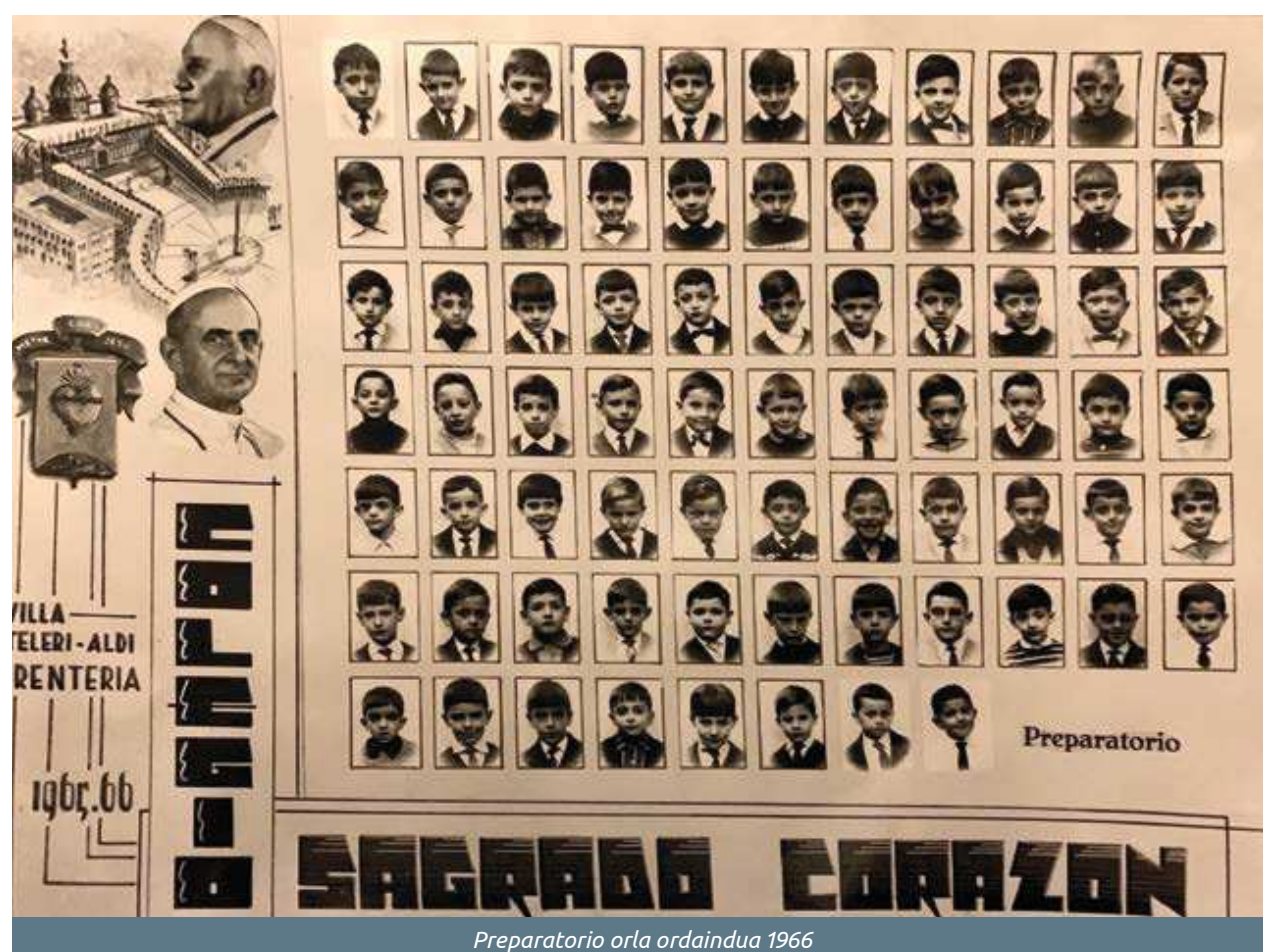
lanbide heziketari heltzea ala goi mailako ikasketen eta unibertsitatearen bideari ekitea eta horretarako lehendabizi COU ikasturtea eta unibertsitatean sartu aurretik selektibitatea gainditu behar ziren. Gauzak ondo, hamazazpi urterekin iristen ginen unibertsitatara.

Gutako gehienok *parvulitoetan* bi urte egin genituen, lau urterekin hasi ginelako, orduan antolatzen zirelako klaseak eta Corazonisten eskolan lekua izatekotan orduan sartu behar gintuztelako.

Gurean eskola gaztelania hutsez zen, jakina. Argazki hauetako haurrideak Errenteriako 76 mutiko gara, jaio ginenean 20.000 biztanle zituen gure herriak, 11 urte beranduago 42.000. Gelako batzuk euskaldunak ginen, besteak ez. Urte haietan nabarmena zen euskararen atzerakada gure herrian, lagunuen artean baziren oraindik guraso euskaldunak umeari euskara pasa ez ziotenak; ez zen nire

kasua, *atte* Goierrikoa, ama Berastegikoa, biak aspaldidanik errenteriartuak, euskara nuen hizkuntza etxean eta euskaraz jolastu izan nuen kalem. Eskolara iritsi nintzenean nire gaztelania kalem ikasitakoa zen, gehienbat. Ezagutza maila adierazteko adibide bat, ikaskide batek egun batean *“esta tarde te vamos a atacar”* adierazi zidan, eta nik jakin gabe zer zen *“atacar”*, hurrengo egunean ikasi nuen hitzaren esan-nahia. Handik bost urtetara ume hark euskara kamustua zuen; eskola hark berea ondo betetzen zuen. Baina une berean, garai horretan gorpuztu zen euskararen goraldia, ikastola orduan sortutakoa da eta gau eskolak bideratu zituen, eskolatik kanpo, ume haietako asko euskaraz alfabetatzera.

Garaiko haurrok oraindik orain kalem jolasten genuen. Autoak ez ziren hamar urte geroago gertatuko ziren bezain ugariak. Umetan, Foru plaza (orduan orube zabala, jaio ginen urtean bota baitzuten lehenagoko azoka zaharra) eta

Alameda izan nituen jolastokiak. Eskolan hasi aurretik auzoko neska-mutilak jolasten ginen elkarrekin; eskolan hasi ondoren, adiskideak gelako lagunak genituen. Josetxo, Fernando eta hirurok ginen gu. Mutikoak mutikoekin, neskak neskekin, hor hasi zen neskekiko mutiko haien distantzia, are handiagoa arrebak edo lehengusinak ez genituenentzat.

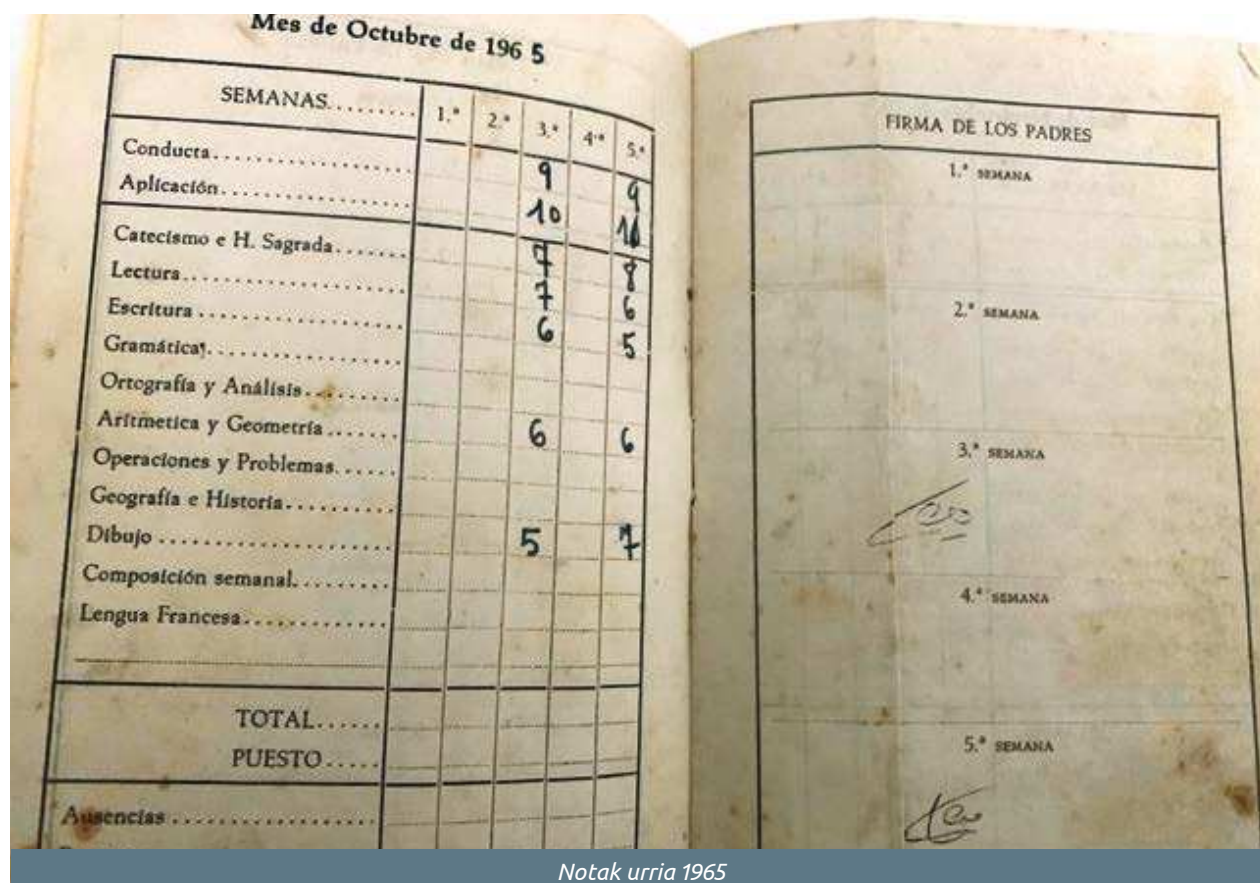
Eskolak astelehenetik larunbatera izaten ziren, goiz eta arratsalde. Ostegun arratsaldetan genuen festa, eta igandeetan jai. Horrela izan zen 1963 eta 1966 urte bitarte honetan. Ohikoa zen ostegun arratsaldeko festa eguna, bereziki fraide eta mojen eskoletan, Biteri eskolan eta nazionaletan –oso oker ez banaiz- jada larunbat arratsaldetan zuten jai.

Hermanoen metodoa klasikoa zen, hezkuntza zorrotza, *parvulo*etatik hasita, hamabostero-hamabostero nota orokorrak, eta bitarteko bi astetan notak “Conducta” y “Aplicación” neurtuz, bederatzi edo hamar atera behar zen biotan, horietako batean zortzia edo gutxiago

izanez gero kastigua. Eta beti, etxera bidaltzen ziren notetan, aita edo amaren firma zor zen, jaso zituztelako erakusle.

Ez dut gogoan kontatzen ari garen hiru kurtso hauetan zigorrik jaso ote genituen. *Primarian* eta hamar urte bete ondoren hasten zen Batxilergoan zigor fisikoa jasoak gara eta modu ugarian: behatz puntetan eta ahurretan erregelarekin kolpeak, zaplaztakoak, belarrondoko iletik tiraka lurretik altxatzea... Esan dezaket nire bizitzan 16 urterekin jo nindutela azken aldiz, zapatila batekin eta klase osoaren aurrean.

Parvulo eta *preparatorio* urteetan arratsaldeko klaseetako azken ordu erdia arrosarioa errezatzen ematen genuen. Horrela, fraidetan eskola 16 urterekin amaitu genuen arte errosarioaren errezoa laguna izango genuen egunero. Gogoan dut *parvulo*etan Pascual *hermana* erlijioako klasea guri ematen, infernuko irudi barroko barrokoenak lagun. Ez dut uste amets gaiztorik sortu zigutenik,

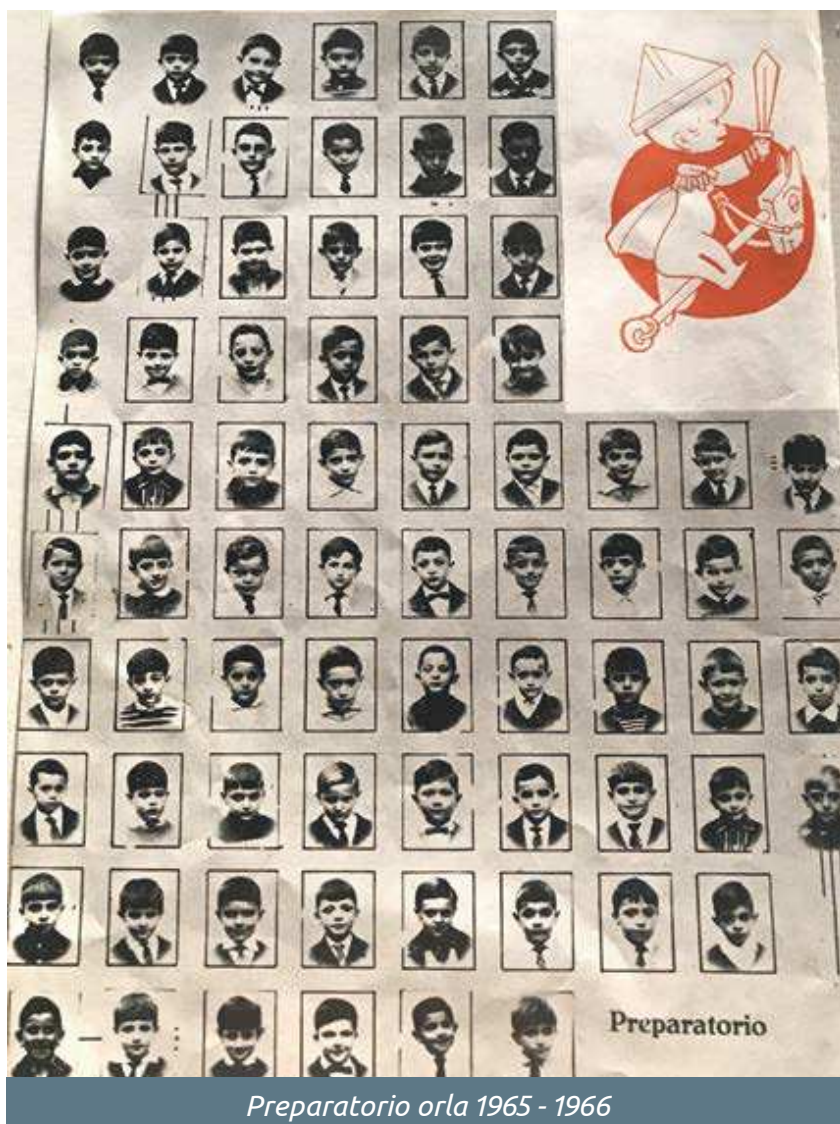
Notak urria 1965

laurogeiko hamarkada hasieran Pascualek oraindik klase berak ematen zituen, eta dirudienez irudi barroko berdinekin, orduan gurasoak kexatu egin ziren umei eragiten zien beldurragatik.

Eskola hartan nagusia zuzendaria zen, *“el hermano Director”*, bera zen jaun eta jabe. Eta inpresioa egiten zuen, hala fede, gogoan dut adin tarte honetan plastikozko panpinekin bakeroetara jolastan eta haietako nagusiari izena jarri behar izan, eta *sheriff* edo kapitaina izendatu ordez, *“director”* jartzea. Hori zen haur harentzat agintearen izena.

Parvuloetan hasi ginen *Hermano Corazonisten* festa nagusia zen *“Día del Hermano Policarpo”* ospatzen. Policarpo Gondre, Corazonisten lehen *“superior general”* edo nagusia, ohoratzeko otsailean ospatutako festa. Lehen urte haietatik gogoan dut Tellerialden ospatzen zela, hura izan zen fraideen egoitzara sartu ginen lehen aldia eta horretara eta kurtso bukaeran talde argazkia egitera ez ginen besteetara joan Tellerialdera hiru urte haietan. Gogoan ditud, halaber, ikusitako kirol emanaldiak, gu txikiegiak ginen parte hartzeko eta bota zizkiguten pelikulak; ez dut gogoan meza, nahiz entzun genuela ziur izan.

Garai honetan egin genuen katekesia eta Lehen Jaunartzea. Vatikanoko II Kontzilioaren ondorengoak gara. Latinez ematen zen meza ez genuen ezagutu, aldiz handik urte gutxitara gazteentzako meza ugariak entzunak gara.

Preparatorio orla 1965 - 1966

Katekesia parrokian egin genuen. Andra Mari Jasokundeko eliza, parrokia eta Alabergako eliza ziren ia bakarrak, Hospitalilloan ere meza ematen zen, baina Kaputxinoen eliza oraindik eraiki gabea zen eta zer esanik ez Iztietako San Jose Obrero.

Hain zuzen Lehen Jaunartzeak emango digu aukera izan eta abizenak jartzeko argazkietako mutiko hauei. Zer izen eta abizen ezkututzen diren lau talde argazki hauetan? Corazonisten eskolan ikasi eta 1966an Lehen Jaunartzea egin genuenon *“primeros comulgantes”* zerrendan aurkituko gaituzue. Hor gara gehienok, nahiz hainbatetan abizenak ez zuzen jasoak izan.

Eskolan hasi ginenean haurride haien gehiengoan etxeetan ez zen telebistarik. Irratia bai, hura entzuten genuen, gogoan ditut oraindik irratsaioak. Telebistan bi kate bakarrak ziren, TVE eta UHF deitzen geniona. Etxe bakan batzuetan telebista hargailua, ume guztion desioa. Zutenetara joaten ginen ikustera, gehien bat larunbat arratsaldetan, ilunabarrean klasetik irten ondoren. Gure lagunartean, Fernandoren izebaren Alabergako etxea zen telebista ikusteko lekua, zenbat *“Viaje al fondo del mar”* ez ote ditugun ikusi, eskuak begi aurrean jarrita, itsas azpiko munstroak ateratzen zirenean ezkutatzeko. Ostegunetan telebistak *Daniel Boone* ematen zuen, gure telesail maitagarria. Baina hori ikusteko telebista hargailua behar zen etxean, eta hura oso garestia zen. Gurean, Lehen Jaunartzea hartu baino lehentxeago, *Preparatorioan* nintzela, sartu zen telebista; hepatitis batek ekarri

zuen aukera, sei-zazpi urteko umea ohean edukitzeko bidea.

Zinea zen gure beste dibertsioa: urte hauetan zaletu ginen pelikuletara betiko. *Reina* aretoan umeentzako emanaldiak, arratsaldeko 15:30ean izaten ziren (ondoren, 17:30ean, 19:30ean eta 22:30ean gazte eta helduentzako emanaldiak egin ahal izateko), beraz etxeetako igandetako bazkariko ordutegiak umeen beharretara egokitu ziren. Eta Reinaren ondoan, umeentzako pelikulak eskaintzen zituen *“los Luises”*, igandetako zinema aretoa. Programazio ez profesionalakoa zen eta *Luisetan* ez zuten beti karteleran iragarritakoa botatzen. Horrela gertatu zitzaigun *“Murieron con las botas puestas”* pelikularekin, behin eta berriro iragarria izan arren, ez zuten inoiz jarri eta ez nuen han ikustea lortu. Onbide zinema zen beste aukera, nahiz han ez zegoen

Día del Hermano Policarpo

umeentzako berriazko emanaldirik. Alameda zinema, Batzokiaren eraikineko zinemak ia ez zuen eskaintzen lau eta zazpi urte bitarteko umeentzako pelikularik.

Ez ginen zailak asetzen, Marujan, Pakin edo Alamedako karroetan erositako pipak, arto frijitua eta *karamelo* eta *Chupachupsen* bat eta, jakina, txikleak eta hauen artean Bazoka beltzak hoberenak, "*chicle Bazoka, siempre en la boca*". Noizean behin kremaz betetako bonbak eta udaran izozkiren bat, poloa edo eta izozkia, kukurutxo edo kortean. Horrekin moldatzen ginen igande arratsaldeetan zinetik irtenda gurasoekin bueltatu eta igande arratsaldeko paseoa eman aurretik. Orduko oroitzak dira Alamedako dantzaldikoak, Banda kioskoan musika joz eta bikoteak dantzan, euria ari zuenean aterkien azpian *dultzemenean*.

Baina, itzul gaitezen eskolako oroitzetara. Danborrada eta frustrazio txiki bat izan dezakegu horretarako aitzaki. Gauza da gure eskolak Jesusen Bihotzaren egunean danborrada ateratzen

zuela Errenteriako kaleetatik.

Bertan Lehen Hezkuntzako ikasleek jotzen zuten, azkenekoa 1966an ateratzen, guk *Preparatorio* egin genuen urtean, beraz gure belaunaldia ateetan geratu zen, gure klasekoek ez genuen inoiz danborra jo eskolarekin.

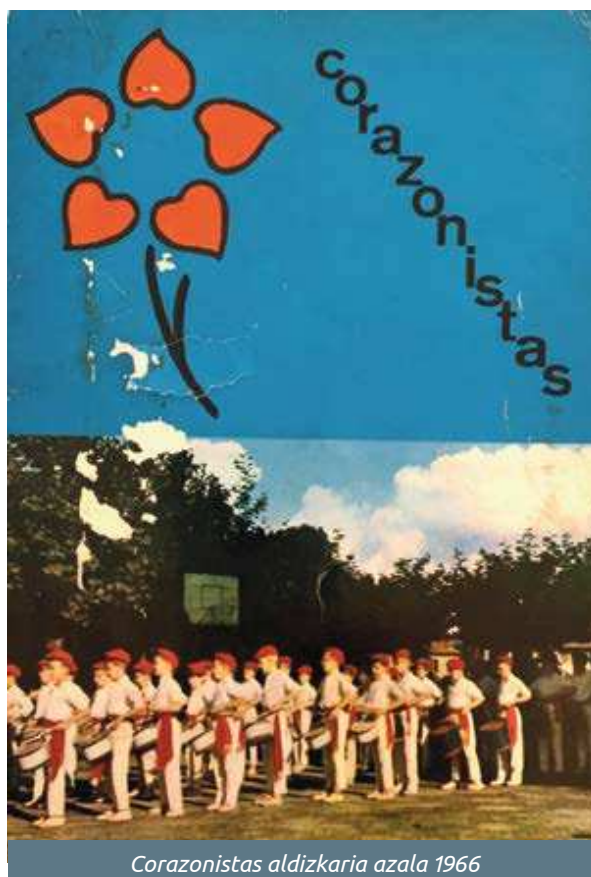
Danborrada bezala, 1966an amaitu zen Alamedako eskolaren historia. Urte batzuk lehenago —gu jaio ginen urtean, hain zuzen— hasi ziren fraideak eskola klaseak ematen *Hermanoen* egoitza zen Tellerialde erresidentzian.

Hurrengo urtetik aurrera, Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Batxilergoa Tellerialdeko eskolan egingo zen.

Jaunartzeak 1966

Epilogoa, 1978ko uztailaren 13an bueltatu nintzen azken aldiz Alamedako eskolara. Policia Nacionalak Errenteria sakeatu zuen goizean bertan. Bezperetan, Lino lantegiko ate nagusia bere lekutik atera eta barrikada bihurtu zuten errepide erdian, eta fabrika zaharreko sarrera zabalik zen bandoz bando. Handik joan ginen Joseangel eta biok, barruko tarteetatik, erditik pasatzen zen Xamakorrekako kanalaren ondotik pasatuz, XIX. mendeko fabrika zaharra osoa korrituz, zuloz zulo, gure eskola izandakora iritsi arte. Sorpresa hartu genuen, eskola izandakoa hutsik zen baina osorik, denboran fosilduta bezala. Bisita hartan aukera izan genuen etxe osoa miatzeko, bigarren solairuan Ereintzaren lehen egoitza izan zena deskubritu genuen, paretan margotua zen Ereintzaren armarriak erakusten zuen moduan. Hala ere, aurkikuntzen artean harrigarriena eskolaren bulegoan aurkitu genuena izan zen, 1966ko udarako koadernoak (ez dut gogoan "Vacaciones Santillana" edo "Cuadernos Rubio") ziren bertan lurrean botata. Nolatan ziren han, eskola ekainean itxi bazuten? Auskalo. Koadernoen artean 1966ean Lehen Hezkuntzako bigarren urtea egin zuen Iñakirena zegoen eta bueltatu genion. Koaderno haietan, kaligrafia ikasteko beste adibideen artean, jaso zen behin eta berriro idazteko esaldia: *"España es mi patria"*. Eskolara azken bisita burutu ondoren, kalera irten ginen, hori zioten polizien aurrean korritzea suertatu zitzaigun.

Corazonistas aldizkaria azala 1966

Azken Danborrada

Página histórica

El hermoso bosque tuvo que desaparecer para la construcción del nuevo Colegio, que sustituirá al ya cerrado de la Avenida de Navarra. Ahí veis algunas etapas de la construcción.

1966ko Corazonistak aldizkariak jaso zuen Alamedako eskolaren amaiera:

Para atender a los numerosos alumnos que incesantemente solicitaban su admisión se habilitó en 1959 una parte de Telleri-Alde para los cursos de Bachillerato Elemental, siendo este último curso [1966] el número de Bachilleres de trescientos alumnos. A partir de esa fecha, el Colegio de la "Alameda" queda exclusivamente para los alumnos de Enseñanza Primaria, ascendiendo el alumnado en este curso 1965-1966 a 444 los niños matriculados, más otros 136 que cursaban también esta enseñanza en el Colegio de Telleri-Alde. Por fin llegó la fecha de decir ADIÓS a estos viejos y tutelares muros. El 23 de junio de 1966 fue el último día que se dieron las clases en este viejo Colegio por donde han pasado tantas generaciones renterianas. Como dato histórico, pongo a continuación los que han hecho este último curso: Hermanos Severiano González Samaniego (Director), Pablo Echezarreta, Víctor Gonxales, Evaristo Ruiz de Garibay, Gregorio Ortega, José Zaldivar, Miguel Ángel Muguruza y don Claudio Gómez.